

Högmässan.

Inför Herrens ansikte ställer oss all sann gudstjänst. Inför Herrens ansikte — det är också högheten hos vår kyrkas gudstjänstordningar, att de föra oss dit. Låt mig söka visa, huru denna synpunkt kan genomföras på vår högmässa.

»Helig, helig, helig är Herren Sebaot. Hela jorden är full av hans härlighet». Sådan var änglahyllningen till himmelens och jordens Herre, såsom Jesaja, profeten, förnam den, då den sjöngs av varelsor, vilka trots sin himmelska renhet skylde sina anleten och sina fötter inför den Heliges åsyn. Den Helige, inför vilken intet orent kan få komma, är i sitt heliga tempel, det är detta, som vi och församlingen med oss skola göras medvetna om. Han vars härlighet uppfyller all världen, är i detta nu i det fördolda nära dem som hava en förkrossad ande. Allt detta underbara sker i Guds församling — den Helige i höjden gästar människor. Äro vi själva, är Kristi församling skakad i sitt innersta av denna allt annat fördunklande visshet? Uttala vi, sjunga vi orden, så som stode vi

med änglarna inför levande Gud? Så att vi uppleva: Gud är mitt ibland oss?

Vissheten därom måste böja oss ned i stoftet, tvinga oss till *syndabekännelse*. — En stackars, svag människa, en bristfull präst i en bristfull kyrka böjer knä vid Herrens altare. Ju djupare medveten han är om sin egen oskicklighet, sina prästerliga synder och försømmelser, dess allvarligare bli orden och deras mening. Men än mer förkrossande är hans uppgift: han skall samla till ett sin församlings synd, de mångas, som felat och försummat i hans egen kristna församling, och han skall bära hela bördan inför den Helige, som vet allt¹. Och vad här sagts om prästen gäller även för varje gudstjänstdeltagare i kraft av det allmänna prästdömet.

Ser jag fel: eller äro vi ej här mer än någonsin kallade att bli en Kristus den ene för den andre, för att bruka Luthers ord i skriften om en kristen människas frihet. Kristus bar all världens skuld för att försona den. Skola då ej vi bära

¹ Vi stå i samma belägenhet som profeten Jesaja, då han ropade: »Ve mig, jag förgås! Ty jag har orena läppar, och jag bor ibland ett folk, som har orena läppar.» (Jes. 6: 5.) Det allvarliga i vår belägenhet är alltså, att vi alla äro tyngda av samma skuld: Ingen finnes bland människor, som står oskyldig, bakom vilken vi kunna rädda oss. Lika visst, som vi måste göra en individuellt sann syndabekännelse, ansikte mot ansikte med Gud, utan alla självbedrägliga sidoblickar eller sidotankar på dem som till äventyrs kunna vara sämre än vi själva, så måste vi bekänna vår del i och bära ansvaret för församlingens gemensamma skuld. Syndabekännelsen är i lika hög grad en den enskilda själens som en hela församlingens handling och bön. Lika visst som vi måste stå en och en inför Gud, lika visst måste vi i den stunden känna oss helt ett med församlingen omkring oss.

Av detta framgår, att jag ej kan dela deras uppfattning, som hävda den Olaus-Petriska bekännelsens företrädare framför »Barmhärtige Gud . . .» för den förras individualistiska avfattnings skull. Just ansvaret under den gemensamma skulden kommer till ett starkt uttryck i den senare. I Olaus Petris bekännelse kommer också genom orden »som med synd född» tanken på meddelaktigheten i släktets skuld till uttryck. Detta framhäves ytterligare genom den hittills brukade kollektiva avslutningen, vilkens borttagande i sista handboksförslaget måste betecknas såsom en försämring. — Syndabekännelsen ur psalm 51: »Gud, var mig nådig», låter ingestådes tanken på den gemensamma skulden komma till uttryck.

en var sin församlings skuld tillika med den egna inför Kristus, för att han skall lösa oss från den? Avlägga vi vårt *Confiteor* i medvetande av den uppgift, som här föreligger oss, och den börda, som trycker oss, då måste varje ord bli innehållstyngt, bräddat av ödmjukt skuldmedvetande. — Ve oss präster, om vi göra den bördan lätt och låta orden halka glatta från våra läppar och så avtrubba människornas känsla av synden, den enskildes och församlingens synd, såsom den tunga bördan i världen. Ve den församling, som allenast kallt lyssnande åhör syndabekännelsen, utan att själen utgjutes inför Herren i längtan efter rening.

När tyngden av ett gudsfrånvänt liv trycker oss, då måste vi böjas i stoftet. Men vi gripa med giriga händer kring korset: Skall dess frälsande kraft räckas oss i dag? Skall dess nåd räcka till för att utplåna också detta yttersta mått av överflödande skuld? Där är dock den enda utvägen: Herre, misskunda Dig över mig, syndare! — Herre, förbarma dig över oss! Kriste, förbarma dig över oss! Herre, förbarma dig över oss! Detta är kristenhetens urgamla bönerop till församlingens Herre, Kristus, på vars Frälsaregärning den alltfört bygger.

Vad svarar Gud genom sin tjänare?

Avlösningen: Icke söndagligen uttalas de orden i Kristi församling. Men deras innebörd få vi ständigt på nytt uppleva i oss själva och församlingen: »I kraft av Guds ord och löfte är ock fast och visst, att Gud av nåd förlåter eder alla edra synder». — Vad finnes för en kallelse bland människors barn större än denna, att i Guds stad och ställe få bjuda Kristi församling och den bekymrade själen dessa ord? Att ej blott en gång

i livet — men söndag efter söndag få räcka syndaförlåtelsens gåva! Och i kraft av Guds ord och löfte står prästen där — icke i självtaget uppdrag, icke på eget beråd. Vi äro hans tjänare, som sade: »Människosonen har *makt* här på jorden att förlåta synder» (Matt. 9: 6). Välsignad vare denna makt — den största på jorden!

Men är det icke förunderligt, att ett människobarn kan bära ut detta maktens ord — utan att dess hjärta brister av glädje? Ha vi nyss tillsammans legat såsom tiggare utanför Fadershemmet, vad glädje då att gå såsom den Heliges tjänare och räcka fribrevet på barnskapet? Vi måste tacka och fröjdas inför hans ansikte, som så benådat oss.

Gloria. Ära vare Gud! Återigen läggas änglaord på prästens läppar, ord, som kommo hela den himmelska härskaran i den heliga julnatten, i vår Frälsares födslotimma att jubla. — Såsom ängeln då gjorde, så ställa vi uppmaningen till de himmelska härarna »i höjden» att med oss fröjdas och giva Gud äran för den igenom Kristus fullbragta försoningen. Ty på jorden kan lovsången aldrig stiga nog stark. Men vi veta, att änglarna fröjdas med oss, då en själ undfått syndernas förlåtelse. Jublar det i något människohjärta, jublar det i Kristi församling, så jublar det än mer i Guds himmel, då frid, syndaförlåtelsens frid, skänkes åt jordens barn och Guds välbehag åt människorna. Men blir också vårt lov allenast en svag återklang av den himmelska lovsången, så måste dock vårt hjärta och våra läppar vara med bland dem, som bära sitt jubel inför Herrens ansikte.

Laudamus. Vi prisar Dig! Vi tillbedja dig! Vi tacka dig för dina under! Och undret över alla under är att Guds, den allra högstes en-

födde Son, Guds lamm, *borttager* världens synder. Honom prisar Kristi församling: »Ty du är allena helig, du är allena Herren, du är allena den högste, Jesu Kriste, med den helige Ande» (ur det gamla Laudamus)¹.

Församlingens lov har klingat ut, när det mest personliga momentet i mässan har sin plats: hälsningen mellan församling och präst — *Salutation*, *responsio caritatis*. För ett ögonblick stå prästen vid altaret och församlingen liksom öga mot öga med varandra, och uppmärksamheten riktas på förhållandet dem emellan. Men det ögonblicket får utnyttjas till intet annat än till ett förvissande av att man ömsesidigt önskar att i allt få förnimma Herrens närvaro och att han är med, synnerligast då prästen bär fram församlingens behov inför församlingens Herre. Skulle prästen ej göra detta med fröjd och utan suckan, då han väl känner det djupa behovet å den ena sidan men ock de outtömliga förråden å den andra, som församlingens Herre är villig upplåta? Han gör det i den från fäderna nedärvda, ordknappa, men andeburna *Collectbönen*.

Skrifternas vittnesbörd. Törnig är kristenlivets väg. Det är en kristens kall att se farorna, som lura. Det är hans sköna uppgift att låta Guds ord lysa över stigen. Hårda hjärtan skola krossas av lagen, sorgsna sinnen stillas av evangelium. För människorna på livets solsida ställas kraven fram i episteln apostoliska eller profetiska förmaning. I epistelordet möter oss

undervisningen från den äldsta kristna församlingens lärare. Apostlarna, de benådade vittnena, S:t Paulus, S:t Petrus, S:t Johannes, följa allttjämt församlingen, lärande, undervisande. — För de bedrövade hjärtan, för dem som livet icke skänkte mycket av sol, lyser det heliga evangelium. Såsom en gång i Kapernaums synagoga (Mark. 1: 21), så kommer vår Frälsare själv till Gudshuset och skänker sitt ords tröst och ljus.

Det finnes ej en människa i en så ensartad belägenhet, så fjärran från Gud, att Guds ord ej har hjälpen. Det är församlingens förmån, att den äger den i Ordet. Det är prästens lycka, som Jesus så skildrar: »Så är nu var skriftlärd, som har blivit en lärjunge för himmlandet, lik en husbonde, som ur sitt förråd bär fram nytt och gammalt» (Matt. 13: 52). Det gamla evangeliet skall på nytt göras levande i församlingen. Men detta kan ske, endast när prästen bär fram ordet och församlingen mottar det under ödmjukt medvetande av att det är icke människomeningar utan levande Guds ord.

Gemensam syndabekännelse och gemensamt mottagna nådegåvor måste driva fram gemensam *trosbekännelse*. De giva den gemensamma grunderfarenhet, om vilken vi tvingas att inför Herren avlägga vår bekännelse, om vi än göra den med stapplande tunga. Inför Herren måste församlingen avlägga sin bekännelse d. v. s. bekänna hjärtats förtröstan. Det blir meningslöst och värdelöst att söka sig undan hans öga

¹ Här må det tillåtas mig påpeka den högeligen beklagliga reduktion, som lovsångsmomentet undergått under seklerna. Det gamla Laudamus återinfördes 1894 i hårt beskuren form, och av psalm 24 hade redan tidigare verserna 2—5 (motsvarande själva lovsången) bortfallit, så att nu allenast första versen, vilken endast innehåller en upprepning i församlingssångens form av prästens nyss uttalade ord, kommer till utförande. En fullständig restoration av det gamla Laudamus är — för stärkande av lovsångsmomentet i högmässan — högeligen påkallad.

i det ögonblick, vi ta en bekännelse på våra läppar. Det vore ju en lögn, en falskhet, om vi demonstrerade inför människor såsom vårt, vad vårt hjärta är kallt och likgiltigt inför. Men ju mera vi förut i gudstjänsten sökt oss ända fram inför Herrens ansikte, ju mera som avslöjats för oss av den trefaldige Gudens nåd, dess starkare växer sig längtan att få lägga fram hjärtats förtröstan, dess kärare blir oss bekännelsen, arvet från fädernas kyrka, och vi förstå psalmistens ord: »Jag tror, ty därför talar jag» (Ps. 116: 10) eller fadrens i evangeliets berättelse: »Jag tror, hjälp min otro» (Mark. 9: 24).

»Min Fader verkar ännu alltjämt» (Joh. 5: 17). Det är också Kristi församlings tro. Den känner intet avbrott i Guds fortsatta uppenbarelse. Ordet, som var i begynnelsen, bor alltjämt ibland oss. Det har ett budskap också till denna tidens jäktande och sorglösa människor. Ja, ett särskilt budskap till den. *Predikan* i gudstjänsten gör denna vår evangeliska församlings tro levande för oss. Den talar till oss om Gudsordets gång genom seklerna. Till folk efter folk har evangeliet funnit väg. Det har tolkats för skarorna på folkets eget tungomål. Inför det ena släktet efter det andra har det förkunnats med utnyttjande av den tidens resurser. Genom seklerna har Guds Ande uppväckt och rört Gudsmän, som den fostrat och lett till att förstå Guds vilja med det närvarande släktet. Så ha de stått mitt i Kristi församling, och de ville intet annat än att var och en efter sin gåva, var på sitt sätt, tolka den levande Gudens ord till levande och döda själar i sin samtid.

Och i Kristi församling i Sverige har det funnits själar, som lyssnat till Ordets tjänare av längtan efter

att ställas ej inför sköna människoord och människotankar, men ansikte mot ansikte med ett oundkomligt ord av Gud själv. Ett ord fullt av makt och myndighet. Gud give, att det behovet vaknade i våra församlingar, att skarorna komme för att så lyssna till budskapet från predikstolen! Gud väcke en hunger och törst bland allt kyrkofolk efter *Gudsordet*, så att ock prästen i sin gärning som förkunnare erfore, att hans församling beder:

Låt upp var trogen herdes mund,
att han ditt ord må följa
och oförskräckt i varje stund
ej någon sanning dölja.
Men vad du, Gud, oss säga vill,
det giv du nåd och styrka till
att han oss det förkunnar.

(Sv. ps. 329: 2).

Predikan är till ända. Församlingen gör sig redo att bära fram sitt böneoffer inför Herren. Den i mångas ögon alltför långa böneakten begynner. Är den för lång? Äro vi de, om vilka Jesus säger, att de mena sig skola bliva hörda för sina många ords skull? (Matt. 6: 7). Ja, om vi såsom hedningarna hoga *tomma* ord, men icke om vår bön är ett hjärtats offer inför Herrens ansikte. Jesus själv försvarar oss, då vi i sådant syfte komma till honom. Aldrig ter sig hans bild trösterikare för oss, än då han mot avvisande lärjungar tar sig an barnen, som bäras fram på modersarmar för att välsignas av honom. Är icke Kristi församling den moder, som måste bära fram sina barn inför Frälsaren? Eller skola vi ock erinra om huru outtröttligt kärleksfullt Jesus tog sig an människorna, då de, när aftonen föll på, samlades hos honom med allt vad eländigt, sjukt och fördärvat fanns i staden, för att han skulle hjälpa? Det månne ha varit en välsignad

förmån att då ha fått vara med och bära lama, lytta och lidande fram till Honom. Samma välsignade uppgift är vår, då vi i kyrkans bön bära fram allt, som trycker oss, inför Herren. Hela livet med allt jordiskt, alla omsorger och alla glädjämnen inför Herren — församling

och kyrka, land och folk, åker och äring, hus och hem, barn och ensamma — inför Herren, i visshet att han bär omsorg om allt, som möter oss i tiden. Sådan är den *allmänna kyrkobönen* och den gamla trösterika *Litanian*. (Forts.)

A. Adell.

Till frågan om perikopsystemets uppkomst.

Hartmann Grisar, S. J.: Das Missale im Lichte römischer Stadtgeschichte. Freiburg im Br. 1925.

Kyrkoåret är en av de största skatter, som den kristna traditionen skänkt kyrkan. Redan detta gör, att varje arbete, som kastar nytt ljus över dess ursprung och utveckling, kan göra anspråk på beaktande. Därtill kommer, att vårt kyrkoårs och textsystems historia ännu gömmer på många olösta gåtor av största intresse.

Ett nytt arbete rörande en del hithörande frågor har nyligen sett dagen. Författaren är jesuiten Grisar, mest känd hos oss genom sin Lutherbiografi, den hittills förnämsta från romerskt håll.

I sitt nya, här ovan anförda, arbete om Missalet, belyst med material ur staden Roms historia, är förf. på sitt rätta område. Roms äldre historia är hans specialitet. Boken försätter oss tillbaka till de för den västerländska liturgiska utvecklingen så betydelsefulla århundradena omkring övergången från gamla tiden till medeltiden, då så mycket av den romerska gudstjänsttraditionen växer ut och vinner stadga i påvens omedelbara omgivning, just föranlett av behovet av ordning och fasthet i det vidlyftiga påvliga gudstjänstceremonielet, för att sedan från Rom som kristenhetens medelpunkt sprida sig till

och erövra hela västerlandet efter mer eller mindre lyckosamma strider med de egna »usus», som där utbildat sig i de särskilda länderna under inflytande från andra liturgiska centra.

Det är framför allt de romerska perikopernas tillblivelsehistoria, som förf. vill belysa. Det material han framdrager härför, är drag ur Roms politiska historia, som uppenbarligen övat inflytande på valet av liturgiska texter och utformningen av böneformulär samt sedvänjor, bruk och behov vid den påvliga gudstjänsten, som på olika sätt givit karaktär åt olika dagar i kyrkoåret eller annars föranlett liturgiskt arbete på den bok, som nu går under namn av *Missale Romanum*. Som var att vänta, är det huvudsakligen en del söndags- och framför allt ferialmässor, icke de större högtidernas, som förf. på detta sätt lyckas framställa i nytt ljus.

Det är obestridligt, att förf. har både mycket och fängslande material att draga fram. Det mesta rör emellertid icke direkt oss, då det har avseende på sådana delar av missalet, där vi genom reformationen fått traditionen bruten. Dock är vad som kan belysa våra nuvarande förhållanden tillräckligt för att berättiga boken till ett utförligare omnämnande i denna tidskrift. Det är ock uteslutande några så-